

За своя най-голяма изненада Али Баба видял грамади от съкровища - копринени тъкани, пъстроцветни килими, скъпоценни камъни, златни и сребърни монети.

От „Приказки на Шехеразада“

Това, което е било в пещерата от приказката за бедния преносвач на дърва Али, това са били безценните предмети, откраднати от някой източен керван. Такива си били даровете, поднасяни на богати велможи. И сред тях на едно от най-важните места поставяли копринената тъкан, която мерила сила с благородните метали. Днес този благороден плат е разпространен навсякъде по земята, дори лети и в космоса, но било е време, когато е използван само за императорски одеяния.

Родина на коприната е Древен Китай. За пръв път тайната на нежната тъкан била открита именно там. Според древната легенда жената на третия китайски император Хуан Ди, когото наричали още Жълтия император, 14-годишната Ши Линг Чи случайно открила уникалните свойства на копринарката - копринената перерада.

### Подарък от китайската императрица

Ши Линг Чи се разхождала в сенките на прекрасната императорска градина и се спряла да се полюбува на залеза, да се наслади на вкуса на следобедния чай под короната на черничево дърво. Изведнъж в нейната чашка паднал някакъв странен предмет. Оказало се че това бил копринен пашкул. Младата императрица и нейните прислужници били много учудени, когато видели как в горещата вода пашкулът започнал да се размотава, източвайки тънка нишка. Ши Линг Чи била поразена от красотата и здравината на копринените нишки. У нея се появила идея, която я вдъхновила да събере хиляди пашкулки. След това тя самата изтъкала дреха, която поднесла като дар на мъжа си за негов празник. Копринената одежда била достойна за владетеля.

Когато императорът видял подаръка, дъхът му спрял - толкова красив бил. Съпругът на Ши Линг Чи издал закон, опазващ отглеждането на черничевите дървета, бубите и техниката за производство на коприна. Този закон бил приет и станал основен при много от следващите владетели.

Ши Линг Чи положила основите на копринената индустрия в Китай. Яо, съпругата на четвъртия император, изобретила преденето на коприна. Така мъничката копринена перерада подарила на цялото човечество коприната, а императрицата, от благодарност за ценния по-

# БЛАГОРОДНИТЕ НИШКИ КОПРИНАТА



Императрица Ши Линг Чи

дарък била издигната за богиня.

### Тайната за коприната

Била най-зорко, най-дълго и най-ревниво пазената в целия свят. Повеќе от 3 хиляди години никой и не подозирал за нея. Китай оставал единственото място на земята, в което са умеели да произвеждат благородната тъкан. Изнасянето на копринените пашкули от Китай било строго забранено, а нарушителите според приетия закон ги чакало смъртно наказание. Коприните обикновено ги пазели само за императорите в Китай, за тяхна собствена употреба или за подарък, но постепенно тъканта се разпространила в китайската култура, както и в по-голямата част от Азия. Коприната бързо станала популярна из районите, посещавани от китайски търговци, заради своята текстура и еластичност. Копринените фибри са с форма на триъгълна призма със заоблени върхове. Това отразява светлината под различни ъгли, давайки на коприната естествен блясък.

През 551 г. н.е. импера-

тор Юстиниан изпратил двама несториански монаси на мисия в Азия. Те се оказали много находчиви - издълбали в своите бастуни тайници. В техните кухни скрили личинки и какавиди, които принесли във Византия. Така, след една от най-ранните прояви на промишления шпионаж, във Византия започнало усиленото производство на коприна. Страната станала водеща в Европа в тази област.

България по същото време била съседка на Византия. В сключваните двустранни договори неизменно присъствала и коприната като основен елемент в икономическите отношения. Безценната материя била много голяма рядкост. Византия получавала коприна само от Китай, по Пътя на коприната (от Китай, през Тибет, Таламакан, Афганистан, Казахстан, Кавказките проходи, и оттам пътят се разделял към Византия и Персия).

В Индия, пак според преданията, попада с хитростта на индийски раджа. Той взима за жена китайска принцеса, като поискал от нея да му донесе зестра копринени пашкули. Принцесата не могла да откаже на годеника си. И бедната булка пренесла личинки на копринена буба и семена от черница, скрити във високата ѝ сватбена прическа.

По такъв начин

### Китай загубил своя монопол

над изделията от коприна. Преданията се потвърждават и от археологическите разкопки в провинциите Хубей и Хунан през 1927 г. Там са намерени добре запазени 152 копринени вещи, сред

които 35 дрехи в отлично състояние. Открита е и буба в льосовата почва около Жълтата река. Пашкулът е датиран около 2500-2300 г. пр.н.е. При по-нови проучвания са открити рисунки на буби и инструменти за тъкане на коприна на възраст 6000 години. Значи бубарството е съществувало примерно преди две хиляди години преди новата ера, през епохата на късния неолит, а производството на коприна е било вече развит отрасъл на производство - именно такава възраст имат намерените остатъци от тъкани.

По времето на Воюващите царства коприната и копринените изделия вече станали достъпни на широките маси от населението. Технологиите, свързани с бубарството, шиенето, оцветяването на тъканта, получили повсеместно разпространение. В периода на династията Хан значително се повишила производителността, при това намерените парченца са с най-високо качество, поразяват с яркостта на боите, богатството и съвършенството на бродериите.

Тайната която обгръщала произвежданата в Китай изящна тъкан, предизвикала недоумения и чисти измислици за произхода ѝ в останалата част от света. В Азия, а после и в Европа се носели слухове за чудото на тъкачеството. Но тъй като никой не можел да се добере до технологията на производството, родили се псевдонаучни обяснения. За европейците тя била до такава степен неразбираема, че през 70 г. пр.н.е. римският историк Плиний се помъчил да осветли божествено-

то творение с предположението, че „коприната се получава от мъха на листа с помощта на вода“. Други пък „доказвали“ наличието на животински продукт от животно с големи рога. Категорично отхвърляли вероятността това да са нишки - представляли си че е пух от особен вид птици.

Коприната е символ на престиж, красота и нежност. Но се превърнала и в източник на печалба. Тя се ценяла в буквалния смисъл като златото - фунт плат се разменял за фунт благороден метал.

В Древен Китай

### производството на коприна било чисто женска работа

Всяка година императрицата откривала официално новия сезон в отглеждането на бубите и производството на коприна, който траел шест месеца. Техниката и самият процес на отглеждане били строго контролирани от властите. Този, който разкриел тайната или изнесял контрабандно яйца на буби извън страната, се наказвал със смърт.

В началото само владетелът, неговото семейство и висшите чиновници могли да си позволят притежанието на коприна. Постепенно тя станала достояние и на други обществени прослойки. Започнала да се използва и за украса, за музикални инструменти, вместо хартия за писане, за връзване, за въдици.

По време на династия Хан коприната престанала да бъде просто продукт, а се превърнала в ценна вещ. Селяните плащали данъците си в зърно и фина материя. Тя се давала вместо заплата на държавните чиновници и като награда за заслуги.

Преди повече от 2000 години император У Ди отправил свой посланик на запад, за да проправи пътя, по който да тръгнат керваните с коприна. Тя дала име на първия в човешката история трансконтинентален път - Великият път на коприната. По него започнала да се води оживена търговия в двете посоки. Той служел и за проводник на различно културно влияние.

Извън Китай коприната като техника на производство първо достига до Корея към 200 г. пр.н.е. с вълната китайски имигранти. Към III в. тя отива и в Индия и Япония.

В наши дни копринената перерада съществува само в култивиран вид. Нейният предшественик отдавна е изчезнал. Коприната била основната стока, изнасяна от Китай и запознала двата свята - Изтока и Запада.

Наред с други представители на материалното и нематериалното изкуство, китайската коприна е призната за част от световното културно наследство.

Людмила СЛАВЧЕВА